

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Tekst ujednolicony

Katowice, dnia 15 listopada 2010 r.

**Zarząd Kompanii Węglowej SA
w Katowicach**

LKA- 4101-10-07/2010/P/10/134

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w Kompanii Węglowej SA, Oddziale Kopalnia Węgla Kamiennego „Bobrek-Centrum” w Bytomiu, zwanym dalej „Kopalnią”, w zakresie gospodarowania odpadami z wydobycia węgla kamiennego w latach 2007-2010 (I półrocze).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 20 września 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Kopalni w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny częściowe i ustalenia kontroli:

W okresie objętym kontrolą, w wyniku swej działalności, Kopalnia w dwóch instalacjach - Ruch Bobrek i Ruch Centrum - wytworzyła, zgodnie z prowadzoną ewidencją, 1 802 406 Mg odpadów z wydobycia węgla kamiennego (w tym: 325 794,9 Mg w 2007 r., 632 086,6 Mg w 2008 r., 571 844,0 Mg w 2009 r. i 272 680,5 Mg w I półroczu 2010 r.). Odpady o kodzie 01 01 02² stanowiły 11,2 % łącznej masy wytworzonych odpadów (tj. 201 372 Mg), a pozostałą część (1 601 034 Mg) stanowiły odpady o kodzie 01 04 12³.

---

¹ Dz. U. z 2007 r., Nr 231, poz. 1701 ze zm.,

² odpady z wydobycia kopalin innych niż rudy metali, zwane dalej „odpadami z wydobycia kopalin”,

³ odpady powstałe przy płukaniu kopalin i oczyszczaniu kopalin innych niż wymienione w 01 04 07 i 01 04 11, zwane dalej „odpadami popłuczkowymi”,

- I. Kopalnia (Ruch Centrum), w latach 2008–2009, eksploatowała instalację, wytwarzającą odpady z wydobycia węgla kamiennego, z naruszeniem warunków ustalonych przez Wojewodę Śląskiego w pozwoleniu na wytwarzanie odpadów w procesie wydobywania i wzbogacania węgla.

Ustalono, że w tej instalacji Kopalnia wytworzyła odpady z wydobycia kopalin w ilościach: 53 782,0 Mg w 2008 r. i 65 866,0 Mg w 2009 r., pomimo że Wojewoda Śląski, w pozwoleniu na wytwarzanie odpadów w procesie wydobywania i wzbogacania węgla⁴, dopuścił do wytworzenia w tej instalacji w ciągu roku maksymalnie 50 000 Mg odpadów z wydobycia kopalin. Przekroczono zatem odpowiednio o: 7,56 % i 31,73 % maksymalne ilości odpadów, na wytworzenie których Kopalnia uzyskała pozwolenie, co wynikało (wg wyjaśnień Dyrektora Technicznego, Kierownika Ruchu Kopalni) z różnicy pomiędzy szacunkową ilością tych odpadów (sporządzonych na podstawie robót przygotowawczych), a faktyczną ilością wynikającą z ujawnionych podczas eksploatacji złożeń zaburzeń geologicznych (w postaci uskoków i wymienień pokładów).

Powyższych nieprawidłowości nie usprawiedliwiają wyjaśnienia Kierownika Działu Ochrony Środowiska, że nie przekroczono w tych latach dopuszczalnej do wytworzenia ilości odpadów z wydobycia kopalin, ustalonej dla całej Kopalni, ponieważ w ww. pozwoleniu na wytwarzanie odpadów z dnia 15 marca 2007 r. Wojewoda Śląski określił dopuszczalne ilości odpadów do wytworzenia, odrębnie dla każdej instalacji: Ruchu Centrum i Ruchu Bobrek (po 50 000 Mg), natomiast podane wyżej ilości odpadów wytworzono tylko w jednej z tych instalacji, niezależnie od ilości wytworzonych odpadów w drugiej z nich.

Eksploataowanie instalacji, z naruszeniem warunków pozwolenia na wytwarzanie odpadów, stanowi wykroczenie określone w art. 351 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska⁵, a ustalenia kontroli wskazują, że osobą odpowiedzialną za jego popełnienie jest [...] ⁶.

- II. W okresie od 13 października 2006 r. do 30 listopada 2009 r. Kopalnia prowadziła rekultywację, poprzez wypełnianie odpadami z wydobycia węgla kamiennego terenów niekorzystnie przekształconych tzw. „niecki poeksploatacyjnej nr 3A”, bez ważnej decyzji

---

⁴ decyzja ŚR.II.6620-22/102/06/3/07 z dnia 15 marca 2007 r.

⁵ Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.,

⁶ Ochrona prywatności osoby fizycznej na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.).

w sprawie rekultywacji i zagospodarowania, wydanej na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych⁷.

Z ustaleń kontroli wynika, że Kopalnia prowadziła rekultywację ww. zdegradowanych terenów, na podstawie decyzji Prezydenta Miasta Bytomia z 13 października 1999 r. - pozwolenia na budowę (Nr AAN.III-7351/623/99), wydanej zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁸, w której Prezydent zatwierdził projekt budowlany zagospodarowania ww. niecki przy wykorzystaniu skały płonnej.

Zgodnie z art. 12 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o zmianie ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁹, decyzje w zakresie rekultywacji z zastosowaniem odpadów, wydane na podstawie ustawy o odpadach, ustawy o ochronie gruntów, ustawy Prawo ochrony środowiska oraz innych ustaw, wygasły z dniem 13 października 2006 r. w całości lub części dotyczącej odpadów, a prowadzone rekultywacje z użyciem odpadów wymagały nowych w tym zakresie decyzji Prezydenta Miasta Bytomia.

Na wniosek Kopalni, Prezydent wydał decyzję w sprawie rekultywacji (tj. decyzję Nr AGG 6064-25/09 na podstawie ustawy o ochronie gruntów i określającą kierunek rekultywacji ww. niecki) dopiero 1 grudnia 2009 r., natomiast na wniosek o zatwierdzenie projektu technicznego rekultywacji ww. niecki (złożony 18 grudnia 2009 r. i uzupełniony 25 stycznia 2010 r.), Prezydent wydał decyzję zatwierdzającą ten projekt 5 lutego 2010 r.

W wyniku prowadzenia ww. rekultywacji, bez ważnej decyzji Prezydenta, w latach 2007-2009 Kopalnia do wypełniania niecki poeksploatacyjnej nr 3A wykorzystała łącznie 776 110,0 Mg, z tego: 156 731,0 Mg w 2007 r., 329 895,0 Mg w 2008 r. i 289 484,0 Mg w 2009 r.

III. W przekazywanych Marszałkowi Województwa Śląskiego w Katowicach zbiorczych zestawieniach nie ujawniano faktycznych danych o rodzaju i ilości wytworzonych odpadów oraz o sposobach gospodarowania nimi.

W ww. zbiorczych zestawieniach za lata 2007–2008, przekazywanych Marszałkowi Województwa Śląskiego, Kopalnia wykazała, że poddała odzyskowi odpowiednio 169 063,9 Mg i 302 191,6 Mg odpadów z wydobywania węgla kamiennego, choć odpady te przekazano innemu posiadaczowi, co zostało potwierdzone na kartach przekazania odpadów. Ponadto ww. zestawienia zbiorcze zawierały następujące błędy:

---

⁷ Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266 ze zm., zwanej dalej „ustawą o ochronie gruntów”,

⁸ Dz. U. Nr 89 poz. 414 ze zm.)

⁹ Dz. U. Nr 175, poz. 1458 ze zm., zwanej dalej „ustawą o zmianie ustawy o odpadach”

- w zestawieniu za 2007 r., dot. Ruchu Centrum, Kopalnia podała, że zagospodarowała (w procesie R-14) 99 018,6 Mg odpadów popłuczkowych, natomiast wg kart prowadzonych przez Kopalnię w 2007 r., faktycznie poddano odzyskowi 93 793,0 Mg (mniej o 5 225,6 Mg) odpadów,
- w zestawieniu za 2009 r. Kopalnia podała, że zagospodarowała 32 566,4 Mg odpadów popłuczkowych z Ruchu Bobrek (proces R-14), pomimo że, wg prowadzonych kart, całość wytworzonych odpadów na Ruchu Bobrek (łącznie 282 360,0 Mg) przekazano innemu posiadaczowi odpadów.

Według zeznań Kierownika Działu Ochrony Środowiska (sporządzającego zestawienia zbiorcze), były to błędy rachunkowe, które skorygowano w trakcie trwania kontroli NIK.

IV. W sprawozdaniu OS-6 za 2008 r., złożonym do Głównego Urzędu Statystycznego, podano nieprawdziwe dane o wielkości wytworzonych odpadów z wydobycia kopalin. Wykazano w nim, że w 2008 r. Kopalnia wytworzyła 49 800 Mg ww. odpadów, choć faktycznie w tym okresie wytworzono 53 782 Mg (więcej o 3 982 Mg) odpadów. Sporządzający ww. sprawozdanie [...] ¹⁰ zeznał w toku kontroli, że przyczyną powyższego było pominięcie w ww. sprawozdaniu wielkości wydobycia tego odpadu w grudniu 2008 r. NIK zwraca jednak uwagę, że w grudniu 2008 r. Kopalnia wytworzyła 4 629 Mg odpadów z wydobycia kopalin.

[...] ¹¹ zeznał, że ww. nieprawdziwe ilości wytworzonych odpadów potwierdził w sprawozdaniu OS-6 za 2008 r., ponieważ takie dane otrzymał w zestawieniu sporządzonym przez Dział Ochrony Środowiska Kopalni.

Sporządzanie sprawozdań statystycznych, niezgodnych ze stanem rzeczywistym, podlega karze określonej w art. 56 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o *statystyce publicznej* ¹².

V. W prowadzonej ewidencji odpadów podawano masę wytworzonych odpadów niezgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów ¹³.

¹⁰ Ochrona prywatności osoby fizycznej na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.).

¹¹ Ochrona prywatności osoby fizycznej na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.).

¹² Dz. U. Nr 88 poz. 439 ze zm.

¹³ Dz. U. Nr 30, poz. 213.

Kierownik Działu Przeróbki Mechanicznej Kopalni dla Ruchu Centrum przyjął bowiem zasady ewidencjonowania wytwarzanych odpadów z wydobycia węgla kamiennego bez zapewnienia dokonywania pomiarów masy tych odpadów z dokładnością do jednego miejsca po przecinku (co było wymagane zgodnie z wzorami załączników Nr 1 i 4 do ww. rozporządzenia). W konsekwencji, w prowadzonej przez Ruch Centrum ewidencji, nie podawano dokładnych wielkości odpadów popłuczkowych, pomimo że w instalacji (na przenośniku taśmowym) zamontowano wagę z terminalem, pozwalającą na prowadzenie pomiarów masy całości tych odpadów z wymaganą przepisami dokładnością. Natomiast w przypadku odpadów z wydobycia kopalin (urobek z szybów *Skarga* i *Rejtan*), masę wytworzonych odpadów określano na podstawie ilości załadowanych wagonów bądź wozów kopalnianych (przyjmując uśrednioną masę ładunku w jednym wagonie). Dyrektor Techniczny Kopalni wyjaśnił, że „ponieważ odprowadzanie tych odpadów było przy pomocy wagonów, pomiar odbywał się do wartości nośności tych wagonów” oraz, że „w związku z niewielką ilością tych odpadów oraz planowaną likwidacją Zakładu Przeróbczego na Ruchu Centrum zaniechano inwestycji w tym zakresie (w tym nie przewidziano zabudowy wagi do tych celów)”. Wyjaśnienia te nie usprawiedliwiają jednak prowadzenia pomiarów masy odpadów bez dochowania wynikającej z przepisów dokładności, a ponadto praktyka ta utrudniała ustalenie faktycznej ilości wytworzonych odpadów.

W wyniku kontroli stwierdzono ponadto uchybienia w ewidencjonowaniu wytworzonych odpadów z wydobycia węgla kamiennego na Ruchu Bobrek, na którym, w okresie objętym kontrolą, wytworzono ogółem 866 582,0 Mg (tj. 48,1 % wytworzonych przez Kopalnię odpadów z wydobycia węgla). Dotyczyły one sumowania dobowych ilości odpadów w książkach wagowych (w których ręcznie wpisywano masy ładowanych odpadów na samochody). Zbadano ilość odpadów wydobytych w marcu i kwietniu w latach 2007–2010 wykazując różnice pomiędzy ilością odpadów wytworzonych wg ww. książek wagowych, a ilością wytworzonych odpadów wg elektronicznego systemu „Szyk-zbyt” (służącego m. in. do rozliczania ilości ładowanych odpadów na samochody odbiorców tych odpadów). Różnice te wynosiły odpowiednio: 204,66 Mg i 433,24 Mg w marcu i kwietniu 2007 r. (1,4 % i 3,5 % wielkości wytworzonych odpadów na Ruchu Bobrek w tych okresach), 62,22 Mg w marcu i 36,34 Mg w kwietniu 2008 r. (odpowiednio 0,3 % i 0,1 % wytworzonych odpadów na Ruchu Bobrek w tych okresach), 0,24 Mg w kwietniu 2009 r. i 0,02 Mg w kwietniu 2010 r. Różnice te, coraz mniejsze w kolejnych latach objętych kontrolą, wynikały z błędnych zapisów dokonywanych przez

pracowników Zakładu Przeróbczego w książkach wagowych oraz trudności we wdrażaniu systemu „Szyk – zbyt”.

VI. Ponadto, stwierdzono przypadki braku umieszczania dat potwierdzenia przyjęcia odpadów przez posiadacza odpadów, przejmującego odpad na kartach przekazania odpadów sporządzonych przez Kopalnię.

Powyższe uchybienie stwierdzono, w okresie objętym kontrolą, w przypadku 45 spośród 143 kart przekazania odpadów wystawionych przez Kopalnię (31,7 % kart), w tym: w 22,4 % kart wystawionych przez Ruch Bobrek (17 spośród 76 kart) oraz w 41,8 % kart wystawionych przez Ruch Centrum (28 spośród 67 kart). Kierownik Działu Ochrony Środowiska wyjaśnił, że wynikało to z niedopatrzenia osób, które podpisywały i odbierały karty.

Wobec stwierdzonych nieprawidłowości w zakresie wytwarzania, odzysku i ewidencji odpadów, za niewystarczające należy uznać zakres i częstotliwość podejmowanych działań kontroli instytucjonalnej. W okresie objętym kontrolą przeprowadzono tylko jedną kontrolę instytucjonalną (w IV kwartale 2009 r.), obejmującą problematykę gospodarowania odpadami górnictwami w trzech kwartałach 2009 r., w wyniku której stwierdzono błędy w prowadzonych przez Kopalnię pomiarach masy wytworzonych odpadów.

VII. NIK, jako mało skuteczne ocenia działania Kopalni w zakresie poprawy efektywności ekonomicznej zagospodarowania odpadów.

W okresie objętym kontrolą Kopalnia sprzedała zaledwie 2 707,76 Mg kruszywa (za łączną kwotę 5 957,07 zł), co stanowiło 0,15 % ogólnej masy wytworzonych odpadów. Kopalnia podjęła wprawdzie działania w celu bardziej efektywnego wykorzystania odpadów wydobywczych, w tym zleciła Głównemu Instytutowi Górnictwa dokonanie oceny możliwości wykorzystywania odpadów wydobywczych, jako kruszywa łamanego. Jednak nikłe zainteresowanie rynku, jak wyjaśnił Kierownik Działu Ochrony Środowiska, spowodowało zaniechanie przez Kopalnię starań o uzyskanie aprobaty technicznej dla ww. kruszywa, w celu jego wykorzystania do robót inżyniersko-budowlanych, drogowych lub do niwelacji terenu.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

- 1. Zapewnienie wytwarzania odpadów z wydobycia węgla kamiennego w instalacji Kopalni (Ruchu Centrum) w ilościach dopuszczalnych, określonych w pozwoleniu na wytwarzanie odpadów.**
- 2. Dokonanie korekty błędnego sprawozdania statystycznego o odpadach (OS-6) za 2008 r.**
- 3. Wzmożenie nadzoru nad pracownikami Kopalni odpowiedzialnymi za prowadzenie ewidencji wytwarzanych odpadów;**
- 4. Zapewnienie ustalania i dokumentowania masy wytworzonych odpadów, w sposób pozwalający na prowadzenie ewidencji wytworzonych odpadów, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów.**

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Zarząd, w terminie 15 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosków lub przyczyn niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Najwyższej Izby Kontroli Delegatury w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym wyżej mowa, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.